

Новиков Анатолій,
доктор філологічних наук, професор,
завідувач кафедри української мови,
літератури та методики навчання
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка

ПАМ'ЯТІ ВІДОМОГО ВЧЕНОГО Й ТОВАРИША

Ім'я доктора філологічних наук, професора Анатолія Васильовича Козлова у науковому світі відоме ще з кінця 70-х – початку 80-х років минулого століття, але більш широкого розголосу воно набуло після публікації

1991 року його монографії «Українська дожовтнева драматургія. Еволюція жанрів», а потім і захисту докторської дисертації. Якраз тоді (1991 р.) я захистив кандидатську дисертацію з російської літератури («Грибоедов и Украина»), проте мої наукові інтереси починали все більше тяжіти до української літератури, а точніше української драматургії й театру, оскільки я серйозно зацікавився творчістю свого видатного земляка Марка Кропивницького, який останні двадцять років свого життя (з 1890 по 1910 рік) мешкав на своєму хуторі Затишок на Харківщині (тепер Шевченківського району). Саме в цих краях пройшли мої дитячі і почасті юнацькі роки. Відтак, вивчаючи літературний і театральний доробок «батька українського театру» (так шанобливо сучасники називали Кропивницького ще за його життя) в контексті української драматургії і національного театального процесу, я познайомився й з монографією Анатолія Васильовича.

У такий спосіб в середині 90-х років відбулося наше знайомство. Поки що заочне і, швидше за все, однобічне (я невпевнений, що професору Козлову в цю добу було відоме моє ім'я). Наше безпосереднє знайомство сталося значно пізніше – у жовтні 2007 року. Вперше зустрілися ми в Кіровограді під час всеукраїнської наукової конференції, присвяченій 125-річчю від дня заснування театру корифеїв. На цей великий науковий форум і мене (незадовго перед цим я захистив докторську дисертацію на тему «Марко Кропивницький і українська драматургія другої половини XIX ст.»), і Анатолія Васильовича, і багатьох інших науковців з усієї України запросив тодішній ректор і за сумісництвом завідувач кафедри української літератури Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка, доктор філологічних наук, професор Григорій Дмитрович Клочек. Там у гостинній, теплій (в усіх сенсах) обстановці і відбулася наша перша зустріч. Анатолій Васильович завітав на малу батьківщину засновника легендарного театру корифеїв Марка Кропивницького з юною красунею (спочатку я подумав, що це його аспірантка) – своєю молодого дружиною, кандидатом філологічних наук, доцентом Світланою Іванівною Ковпик. Наша перша розмова відбувалась у

такій дружній, невимушеній атмосфері, ніби ми вже були знайомі сто років (принаймні у мене склалося таке враження). Анатолій Васильович мене навіть пожурих за те, що я ще жодного разу не побував у них в Криворізькому державному педагогічному університеті, де він зі своєю молодю філологічною командою чи не щороку влаштовував різноманітні наукові заходи. Більше того, професор Козлов тут же (при активній підтримці Світлани Іванівни) взяв з мене слово, що я при найменшій нагоді обов'язково приїду до них на конференцію а ще раніше подам наукову статтю для фахової збірки («Література. Фольклор. Проблеми поетики»), котру він у той час редагував.

З тих пір між нами зав'язалась справжня дружба. Притому як у науковій, так і в особистісній площинах. Мною систематично надсилалися наукові розвідки для публікації у Кривому Розі, ми незрідка спілкувались за допомогою мобільного телефону й електронної пошти, а восени 2009 року я нарешті скористався запрошенням Анатолія Васильовича і вперше відвідав Кривий Ріг, де досить приємно був вражений гостинністю організаторів конференції. У свою чергу я запросив Анатолія Васильовича, Світлану Іванівну та інших колег із Кривого Рогу відвідати старовинне козацьке місто Глухів, що на Сумщині. Варто зауважити, що незадовго перед цим (у червні того ж 2009 року) я очолив кафедру української мови і літератури (тепер це кафедра української мови, літератури та методики навчання) в Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка. Довгоочікувані гості прибули до Глухова у травні 2010 року на всеукраїнську наукову конференцію, присвячену 170-річчю від дня народження Марка Кропивницького. Анатолій Васильович на пленарному засіданні виголосив вельми змістовну доповідь на тему «Психопоетика “Автобіографії (за 65 років” М. Л. Кропивницького)». Пізніше його стаття під цією назвою разом з іншими матеріалами наукового форуму була опублікована у фаховому журналі «Українська мова і література в школі» (2010, № 7). До речі, це, як справедливо зазначається в анотації до розвідки, «є однією з перших спроб використання

психолого-поетичного підходу до вивчення документальної спадщини письменника».

Анатолій Васильович був у захопленні від побаченого в останній козацькій столиці, де упродовж майже всього XVIII століття творилась українська історія, була резиденція низки гетьманів, народився перший в Україні постійний театр під патронатом Кирила Розумовського. Між іншим, у рамках цього великого наукового свята відвідали ми разом з гостями й іншу козацьку столицю – багатостраждальне місто Батурин, де за кілька років до цього було засновано державний історико-культурний заповідник «Гетьманська столиця» (одне з небагатьох добрих діянь колишнього президента В. Ющенка). Після цієї неординарної події залишилось чимало приємних вражень і, звичайно ж, світлин.

Пізніше у нас ще було багато теплих зустрічей під час різних наукових заходів – у Кривому Розі, моєму рідному Харкові, Луганську, Києві. А підстави для цього незрідка створювалися самим же Анатолієм Васильовичем, який запрошував мене то для опонування під час захисту кандидатської дисертації його аспірантки Світлани Ревуцької (у спеціалізованій вченій раді при Харківському національному педагогічному університеті імені Г. С. Сковороди), то докторської дисертації його дружини Світлани Іванівни (у спеціалізованій вченій раді при Київському національному університеті імені Тараса Шевченка), то для обговорення кандидатської дисертації Яни Гладир (у Кривому Розі) та все т. ін.

Наразі минуло майже два роки відтоді як Анатолій Васильович пішов від нас у кращий світ. Його світлий образ назавжди закарбувався у моїй пам'яті як людини, що залишила по собі чимало добрих справ, потужну наукову школу й велику творчу спадщину, котру ще багато-багато років будуть осмислювати й використовувати у своїх наукових розвідках вітчизняні дослідники.

Харків – Глухів, червень 2016 р.